

7. Honnold, J. «The Uniform Law for the International Sale of Goods: the Hague Conventions of 1964» (1965) 30 LCP.
8. Honnold, J. The Uniform law for international sales under the 1980 United Nations Convention, (Kluwer International, 1999).
9. Lopez, M. B. «Resurrecting the Public Good: Amending the Validity Exception in the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods for the 21st Century» (2010) Journal of Business and Securities Law 10(133).
10. Mather, H. «Choice of Law for International Sales Issues Not Resolved by the CISG» (2001), Journal of Law and Commerce. – 20 (155).
11. Sanborn, F. R. Origins of the Early English Maritime and Commercial Law (Hein & Co, 2002).
12. Schaffer et al. International business law and its environment (South Western Education publishing, 2008).
13. Schlechtriem, P. «Requirements of Application and Sphere of Applicability of the CISG» (2005) Victoria University Wellington Law Review 36(781), 790.
14. Schlechtriem, P. «Uniform Sales Law – The Experience with Uniform Sales Laws in the Federal Republic of Germany» (1991–1992) Juridisk Tidskrift.
15. Schroeter, U «Freedom of Contract: Comparison between Provisions of the CISG (Article 6) and Counterpart Provisions of the PECL» (2002) Vindabona Journal 6(2).

І. Б. Кудас'

СУЧАСНІ АКТОРИ МІЖНАРОДНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Вихід банківського капіталу за національні межі – об'єктивний процес, який є наслідком змін в економіці держав, процесів конкуренції, інтернаціоналізації світового виробництва. Транснаціональний рух фінансових коштів здійснюється в межах розрахункових, валютних, кредитних операцій. І міжнародні розрахунки, і міжнародні валютні операції в формі купівлі-продажу валюти, цінних паперів, і кредитні операції – це основні функції міжнародних банків. Поряд з цими операціями міжнародні банки надають займи та гарантії, здійснюють прийом депозитів, випускають чеки, платіжні картки, надають інвестиційні послуги. Міжнародна банківська діяльність здійснюється в межах сучасної міжнародної банківської системи, яка на сьогодні

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

є багатofункціональною та забезпечує основні потреби транснаціонального капіталу. Міжнародна банківська система служить інституційною базою функціонування світових фінансових ринків та знаходиться в процесі постійного розвитку.

Як кожна правова система, міжнародна банківська система має своїх власних суб'єктів (акторів). Суб'єктів міжнародної банківської системи можна класифікувати за різними критеріями: за масштабом діяльності: а) універсальні – їх членами є практично всі держави світу; регіональні – їх членами є держави певного географічного регіону світу в) субрегіональні – їх членами є групи держав усередині географічного регіону; за порядком прийняття нових членів: відкриті – відповідно до статутних документів їхнім членом може бути будь – яка держава без особливих для цього умов та згоди членів організації; закриті – конкретні учасники цих організацій і їхня кількість заздалегідь обумовлюються в статутних документах, а також передбачені спеціальні умови та процедури вступу ;за сферами діяльності: а) банки загальної компетенції – вони надають широкий спектр фінансових послуг, б) спеціалізовані міжнародні банки – перелік їх функцій заздалегідь обговорене у їхніх статутних документах і стосується певної сфери міжнародного фінансового співробітництва; за юридичною природою: міждержавні актори, міжнародні органи, неурядові міжнародні організації, групи інтересів, міжнародні параорганізації.

Кожна міжнародна банківська установа має власну специфіку й структуру. цілі їх створення та основні функції, які визначаються їх статутами. правилами засновницькими актами.

Незважаючи на різноманітність карти суб'єктів міжнародної банківської системи їх поєднує загальна мета – розвиток співробітництва і забезпечення цілісності і стабільності складного і суперечливого всесвітнього господарства, регулювання міжнародних економічних відносин, забезпеченні транснаціонального руху фінансових коштів. Загальна мета діяльності акторів міжнародної банківської системи включає в себе два основних напрямки. Перший напрямок є спільним з основними функціями, які притаманні міжнародним економічним, фінансовим організаціям. Це розвиток економіки, економічного співробітництва та інтеграції у регіоні, економічний прогрес та реконструкція, інвестування.

Другий напрямок – це надання комплексу спеціальних фінансових послуг: надання позик, надання гарантій або участі в позиках, стимулювання та заохочення розвитку ринків капіталу, підтримка рівноваги платіжних балансів тощо, які виділяють акторів міжнародної банківської системи в осо-

бу групу не тільки серед міжнародних економічних організацій, а й серед міжнародних фінансових організацій. Сьогодні сучасні актори міжнародної банківської системи, на нашу думку дуже слушно, зазначаються також як багатосторонні інституції розвитку, оскільки сама установа може функціонувати у формі банку, фонду, асоціації, корпорації.

Центральне місце в забезпеченні інституційного механізму функціонування сучасної міжнародної банківської системи безспірно належить двом взаємно пов'язаним між собою міжнародним економічним організаціям: Міжнародному валютному фонду (далі – МВФ) і Міжнародному банку реконструкції та розвитку (далі – МБРР).

З метою розробки основ світової валютної системи, з 1 по 22 липня 1944 року, в Бреттон-Вудсі (США), була скликана міжнародна конференція союзних країн. Поряд із закріпленням у новому валютному проєкті принципів вільної торгівлі і руху капіталів, рівноваги платіжних балансів, стабільності валютних курсів і світової валютної системи в цілому, була поставлена мета створення міжнародної організації для спостереження за функціонуванням світової валютної системи, для взаємного співробітництва і покриття дефіциту платіжного балансу. З метою її реалізації прийнято рішення про створення двох універсальних міжнародних організацій – Міжнародного валютного фонду і Міжнародного банку реконструкції та розвитку, покликаних надавати кредити країнам-членам при виникненні серйозного дефіциту платіжного балансу, втрати стабільності національної валюти, а також здійснювати контроль за дотриманням країнами-членами прийнятих ними зобов'язань. Міжнародний валютний фонд, створений 27 грудня 1945 року на підставі угоди (Хартії МВФ) був покликаний зробити нову валютну систему реальною і дієздатною. У 1945 році Хартія була підписана 29 державами. МВФ розпочав свою діяльність 1 березня 1947 як частина Бреттон-Вудської системи.

Сьогодні МВФ – міжнародна валютно-кредитна організація, що має статус спеціалізованої установи ООН. МВФ сприяє міжнародному валютному співробітництву та стабілізації валют, підвищенню ступеня їх конвертованості, підтримує рівновагу платіжних балансів країн – членів Фонду, надає короткострокові кредити країнам – членам Фонду для покриття тимчасового дефіциту їхніх платіжних балансів, організовує консультативну допомогу з фінансових і валютних питань [1].

Міжнародний банк реконструкції та розвитку – це міжнародна фінансова – кредитна організація, найпотужніший світовий інвестиційний інститут, який об'єднує 188 країн. Згідно зі ст. 1 Статей угоди 1945 р. основними ці-

лями МБРР є: сприяння країнам-членам в розвитку економіки шляхом надання їм довгострокових позик і кредитів; заохочення іноземного інвестування через надання гарантій або участь в позиках та інших інвестиціях приватних кредиторів; стимулювання тривалого збалансованого зростання міжнародної економіки [2].

Реалізація на практиці, згідно зі ст. 1 Статей угоди 1945 р., основних цілей МБРР поставила питання щодо поширення напрямків діяльності та можливостей банку у зв'язку зі змінами фінансових умов, джерел, термінів кредитування, суб'єктів кредитування (приватні підприємства, держави, що розвиваються). Вирішення цих питань було здійснено через створення групи пов'язаних між собою та МБРР міжнародних фінансових організацій.

Сьогодні МБРР – це багатостороння кредитна установа, міжнародна – правова інституція, що складається з п'яти тісно пов'язаних між собою міжнародних організацій:

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК)З, Міжнародна асоціація розвитку (МАР) [4], Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ) [5] і Міжнародний центр урегулювання інвестиційних суперечок (МЦУІС) [6]. Усі ці фінансові організації разом утворюють міжнародно-правову інституцію: Групу МБРР (Всесвітнього банку). Міжнародні-правові інституції в сучасному міжнародному праві – це різні об'єднання держав, установа, діяльність яких регулюється загальним міжнародним правом і правилами їх установчих актів, зокрема це міжнародні організації та органи, які є суб'єктами міжнародного права.

На підставі правового аналізу діяльності міжнародних організацій Групи МБРР, ми можемо стверджувати про наявність в сучасній міжнародній фінансовій системі окремої інтеграційної структури, яка включає в себе п'ять юридично незалежних міжнародних фінансових організацій, пов'язаних спільними цілями, спрямованими на забезпечення виконання цілей МБРР, маючих єдину адміністративну систему управління та спільний інститут членства та, таким чином, функціонує в якості єдиного цілого з одного боку. З іншого боку, ця міжнародна структура визнається єдиним цілим з боку суб'єктів міжнародного права. Створення та діяльність Групи МБРР – це приклад інтеграційних процесів, які спостерігаються в сучасній світовій економічній системі, в рамках і за допомогою яких сучасні актори міжнародного права вирішують сучасні проблеми, зокрема в фінансовій сфері.

Регіональні міжнародні кредитно-фінансові установи створюються по-ступово, відповідно до певних етапів розвитку міжнародних економічних

зв'язків та інтенсивності інтеграційних процесів. Перші регіональні банки створюються в другій половині ХХ століття. Першим серед міжнародних регіональних банків можна вважати Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) [7, с. 150], який було засновано у 1958 р. країнами – членами ЄС. По-ступово регіональні банки та інші актори міжнародної банківської системи створюються практично у всіх регіонах. Це Міжамериканський банк розвитку (далі – МАБР) [8] створений в 1959 р. з метою надання допомоги в прискоренні економічного і соціального розвитку в Латинській Америці та Карибському басейні, Африканський банк розвитку (далі – АфБР) [9], створений в 1963 р. на підставі рекомендації ЕКА, Азіатський банк розвитку (далі – АЗБР) [10], створений в 1965 р. під егідою Економічної комісії для Азії і Далекého Сходу, з метою сприяння економічному зростанню і співпраці в регіоні Азії і Далекého Сходу. Регіональні банки діють у відповідних економічних регіонах і переслідують цілі, які випливають з потреб країн, що розвиваються. Розходження між ними обумовлені в основному рівнем економічного розвитку країн, що відносяться до різних континентів: Азії, Африки і Латинської Америки. Вони мають схожі цілі – це розвиток економіки, економічного співробітництва та інтеграції у регіоні. У них однотипний порядок формування пасивів, однакова форма правління. (Президент, Рада директорів, Рада керівників – АЗБР, Рада керівників і Комітет Ради керівників, Рада директорів-виконавців – МАБР, Президент, Рада керуючих, Адміністративна рада – АфБР), ідентичні об'єкти кредитування – переважно інфраструктура, сільське господарство, добувна промисловість. Характерною рисою регіональних банків розвитку є участь у них не тільки країн, що розвиваються, а й розвинутих країн. Приблизно одна третина членів банків розвитку – саме промислово розвинуті країни. Оскільки розподіл голосів у рада директорів банків відповідає внеску учасника, промислово розвинуті країни, що виконують функції донорів, мають великий вплив на регіональні банки розвитку.

Наступним кроком в розвитку міжнародної банківської системи стала подальша спеціалізація міжнародних банків, серед яких виділяються міжрегіональні (субрегіональні) банки розвитку, які порівняно з регіональними мають низку специфічних рис. Вони, як правило, функціонують у межах відповідних інтеграційних угруповань, займаються поглибленням співпраці між країнами різних регіонів, тобто більшою мірою приділяють увагу проектам субрегіонального значення, ніж національного. Міжрегіональні банки розвитку співпрацюють з регіональними і нерідко виконують роль їхніх позичальників, а іноді проводять операції зі спільного фінансування. До їх

числа можна віднести Арабо-Африканський міжнародний банк, Арабо-Латиноамериканський банк тощо. Сьогодні число регіональних та субрегіональних банків постійно збільшується.

На відміну від акторів міжнародної банківської системи загальної компетенції, які надають широкий спектр фінансових послуг, спеціалізовані міжнародні банківські установи виконують функції, які заздалегідь обговорені у їхніх статутних документах і стосується певної сфери міжнародного фінансового співробітництва (Африканський експортно-імпортний банк, Міжнародний інвестиційний банк). Найвідоміші з них: Центрально-американський банк економічної інтеграції, Карибський Банк Розвитку, Андська Корпорація розвитку, Ісламський Банк Розвитку, Арабський Банк Економічного Розвитку Африки, Арабський Фонд Економічного та соціального розвитку, та ін. Європейський інвестиційний банк – орган ЄС, заснований в 1959 р. Європейським Союзом для сприяння розвитку, інтеграції і співпраці шляхом надання інвестиційних позик. Позики надаються під однаковий відсоток, що забезпечує збалансованість управління позицією в частині погашення заборгованості. Позики надаються для розвитку відсталих європейських регіонів і реалізації проектів, що представляють спільний інтерес.

Для регіональних банків загальним явищем стало утворення спеціальних фондів, за допомогою яких вони прагнуть розширити пільгове кредитування недостатньо рентабельних, але необхідних для комплексного розвитку об'єктів економічної і соціальної інфраструктури, особливо в найменш розвинутих країнах.

Регіональні банки розвитку займають проміжне положення між національними банками і групою Всесвітнього банку в наданні сприяння країнам, що розвиваються, у розвитку національної економіки, економічного співробітництва і регіональної інтеграції. У межах Європейського економічного співробітництва діють Європейський фонд валютного співробітництва (ЄФВС) та ін.

Для сучасної міжнародної системи, і як її складової міжнародної банківської системи, стали характерними інтеграційні процеси, які приводять до створення різноманітних інтеграційних структур. Сьогодні наступним етапом в розвитку міжнародних економічних зв'язків та інтенсивності інтеграційних процесів стало створення регіональних банківських систем, які створюються в рамках регіональних та субрегіональних інтеграційних об'єднань. Прикладом таких регіональних банківських систем виступають банківська система ЄС, система створена в рамках МЕРКАСУР, між членами Андського співтовариства націй, в рамках Організації країн – експортерів нафти (ОПЕК)

Європейська система центральних банків (ЄСЦБ) – система до якої входять Європейський центральний банк та центральні банки країн ЄС, створена передусім для забезпечення стабільності цін. Розробляє і проводить узгоджену валютну політику країн учасниць та закордонні валютні операції, а також розрахункові операції в межах платіжного балансу, затверджує банкноти, надає відповідні консультації та ін. Створена згідно з умовами Маастрихтського договору. ЄСЦБ – відносно незалежна, що виявляється передусім у неможливості примусу з боку урядів щодо покриття ними зовнішніх і внутрішніх боргів. Діяльність ЄСЦБ ґрунтується на принципах саморегулювання (співвідношення попиту і пропозиції на валютні ресурси, дотримання вимог вільної конкуренції тощо) і державного та наддержавного регулювання економіки. Про результати своєї діяльності ЄСЦБ звітує перед Комісією ЄС, Радою ЄС та Європарламентом. Процедура ухвалення рішень в Європейській монетарній системі (ЄМС) застосовуються залежно від питання: (карбування монет у країнах-членах, щодо політики обмінного курсу тощо).

Європейський центральний банк, центральний банк Єврозони, визначає валютну політику країн ЄС; встановлює ключові процентні ставки, управляє офіційними резервами Європейської системи Центральних Банків (ESCB), головним завданням якої є підтримка стабільності цін, має право санкціонувати емісію банкнот в межах валютного союзу.

Андське співтовариство націй – регіональне соціально-економічне співтовариство країн Латинської Америки: Болівія, Колумбія, Еквадор і Перу. Створено в результаті підписання Картахенської угоди від 26 травня 1969 р. Андська корпорація розвитку (АКР), утворена в 1968 році, виступає як банк розвитку, як інвестиційний банк і як агентство економічного і фінансового сприяння. Латиноамериканський резервний фонд (ЛРФ) – розпоряджається частиною валютних резервів країн-членів для підтримки платіжних балансів і узгодження фінансової та валютної політики.

В рамках МЕРКОСУР. Південноамериканського спільного ринка, який є міждержавним економічним об'єднанням країн Південної Америки, під егідою Центрального банку Бразилії діє Підгрупа з фінансових угод, в рамках якої узгоджуються питання банківського нагляду, уніфікації банківського та фондового законодавства, боротьби з відмиванням нелегальних доходів.

Поряд з міжнародними банками банківські функції також виконують міжнародні фонди розвитку, міжнародні регіональні та міжрегіональні валютні фонди, інвестиційні фонди, серед яких Арабський валютний фонд, Африканський фонд розвитку, Фонд ОПЕК.

Організація країн – експортерів нафти (ОПЕК) була створена в 1960 р. на конференції в Багдаді. Головна мета діяльності ОПЕК: координація й уніфікація нафтової політики країн-членів та захист їхніх інтересів, у тому числі шляхом забезпечення їм сталих доходів. Поряд із специфічними питаннями забезпечення та захисту економічних і фінансових інтересів країн-членів у нафтовій промисловості, організація у 1976 р. створила Фонд міжнародного розвитку (Фонд ОПЕК) як багатосторонній фінансовий інститут, покликаний сприяти співробітництву між країнами – членами ОПЕК та іншими країнами, що розвиваються. Основною метою діяльності Фонду є: здійснення фінансового співробітництва між країнами – членами ОПЕК та іншими країнами, що розвиваються, шляхом надання пільгових позик для фінансування платіжних балансів, для здійснення проектів і програм розвитку. Основним напрямом діяльності Фонду вважається надання позик і субсидій на пільгових умовах (під низький процент). Він є донором або кредитором цілого ряду інших міжнародних організацій, таких як агентства розвитку країн – членів ОПЕК (Кувейтського фонду, Арабського фонду економічного і соціального розвитку та ін.). Створення фондів пов'язано з накопиченням членами Організації країн – експортерів нафти (ОПЕК) великих фінансових коштів, за рахунок яких і формуються їхні фонди.

Фінансові ресурси одержують також регіональні банки розвитку в Африці, Азії і Америці. Окрім Фонду міжнародного розвитку, країни – члени ОПЕК створили інші спільні економічні й фінансові структури, серед яких сім багатосторонніх інститутів допомоги, шість двосторонніх інститутів допомоги розвитку та три трастових фонди: Арабський валютний фонд, Арабський фонд економічного і соціального розвитку, Арабська програма фінансування торгівлі, Арабський банк економічного розвитку Африки, Ісламський банк розвитку, Двосторонні інститути допомоги розвитку ОПЕК: Іракський фонд розвитку зарубіжних країн (Іракський фонд); Кувейтський фонд арабського економічного розвитку (Кувейтський фонд); Саудівський фонд розвитку (Саудівський фонд); Венесуельський інвестиційний фонд. Трастові фонди ОПЕК: Арабський нафтовий фонд; Трастовий фонд Нігерії; Венесуельський трастовий фонд.

Арабський банк економічного розвитку Африки – міждержавний інвестиційний інститут, створений у 1973 р. для кредитного співробітництва Ліги арабських держав (ЛАД) з країнами – учасницями Організації африканської єдності (ОАЄ). Члени: 16 учасників ЛАД і Єгипет. Банк покликаний надавати державам – членам ОАЄ, що не входять в ЛАД, на пільгових умовах довгострокові позики для фінансування проектів розвитку.

Банк міжнародних розрахунків [11] незмінно залишається центральною банківською установою на світовій арені. Одна з основних цілей міжнародної діяльності Банку полягає в зміцненні міжнародної фінансової стабільності. Особливої актуальності така діяльність набуває в сучасних умовах інтеграції світових фінансових ринків. Як банк центральних банків, БМР виконує важливу функцію координатора діяльності цих банків. Водночас, не тільки центральні банки-акціонери, а й інші центральні банки (близько 120), а також різноманітні міжнародні фінансові установи використовують БМР як банк. Сьогодні БМР – це своєрідний форум, що сприяє міжнародному співробітництву банків. Він регулярно організовує у себе зустрічі (Базельські зустрічі) представників центральних банків країн-членів та інших центральних банків, співпрацює з Групою десяти.

При Банку міжнародних розрахунків в 1974 р. в місті Базель, Швейцарія президентами центральних банків країн «групи десяти» (G10) засновано Базельський комітет з банківського надзору [12]. Основними завданнями Комітету є запровадження єдиних стандартів у сфері банківського регулювання. З цієї метою Комітет розробляє директиви і рекомендації для органів регулювання держав-членів. Ці рекомендації не є обов'язковими до виконання, проте, в більшості випадків знаходять своє відображення у національних законодавствах держав-членів. Розробка директив і рекомендацій здійснюється у співпраці з банками та органами регулювання всього світу і тому вони використовуються не тільки в державах-учасниках Комітету, так наприклад, роботи по впровадженню рекомендацій «Базель II» ведуться більш ніж в 100 країнах.

Офшорна група банківського нагляду [13] або, більш правильно, Офшорна група банківських наглядових органів, створена в жовтні 1980 року з ініціативи Базельського комітету з банківського нагляду. Це асоціація державних органів банківського нагляду країн, на території яких діють офшорні фінансові центри. Безпосереднім ініціатором створення Групи Базельським комітетом виступив Центральний банк Багамських островів. Засідання групи зазвичай проводяться один раз в рік. У структурі OGBS діє робоча група з розробки міжнародних стандартів регулювання діяльності трастів і керуючих компаній. У 2011 р. у зв'язку з розширенням сфери свого регулювання Офшорна група банківських наглядових органів змінила найменування і в даний час називається Група наглядових органів міжнародних фінансових центрів міжнародне співробітництва в розробці і реалізації міжнародних стандартів транскордонного банківського нагляду. Важливість швидкого та надійного здійснення розрахунків у сучасних умовах важко переоцінити.

Можна без перебільшення стверджувати, що від функціонування розрахункових механізмів (техніку переказу коштів з рахунку на рахунок у широкому розумінні цього слова) залежить нормальне функціонування міжнародної банківської системи. З цією метою Банк міжнародних розрахунків створив у Базелі спеціальний регулятивний комітет із платіжних систем та розрахунків (Basle Committee on Payments and Settlement Systems). На сьогоднішній день він розробив більш ніж 20 документів, зокрема рекомендації щодо розрахунків з фінансовими деривативами, врахування системних ризиків у угодах з цінними паперами та іноземними валютами, механізмів переказу великих платежів між центральними банками тощо. Серед численних нарбок Комітету слід виокремити документ, який називається «Основоположні принципи функціонування системно важливих платіжних систем».

Сучасні міжнародна банківська система включає в себе не тільки виключно міжнародні банківські установи. Недержавні міжнародні організації та так звані параорганізації, які не маючи статусу суб'єктів міжнародного права, здійснюють значний вплив на діяльність міжнародних банків розробляють і поступово вводять в діяльність банків нові стандарти, технології, вимоги. Це і «Товариство міждержавних міжбанківських фінансових телекомунікацій» (SWIFT), Паризький та Лондонський клуби кредиторів, «Група семи», ФАТФ.

В межах інституційних засад міжнародного співробітництва в боротьбі з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, окреме місце займає «Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів» – ФАТФ [14]. Аналіз історії її створення, правові підстави діяльності, форми прийняття рішень, контроль за їх виконанням, заходи впливу тощо мають науковий і практичний інтерес, принаймні, у 2 – х напрямках: а) впливу на багатосторонній правотворчий процес недержавних акторів і б) нові форми регулювання міжнародної банківської діяльності.

У липні 1989 р. на нараді голів держав та урядів «сімки» в Парижі було прийнято рішення про створення спеціального органу «для оцінки поточних результатів співпраці з метою запобігання використанню банківської системи і фінансових установ для відмивання доходів та розгляду можливості прийняття додаткових превентивних заходів у даній області». Англійською цей орган отримав назву «Financial Action Task Force on Money Laundering» (FATF).

На даний час Сорок рекомендацій ФАТФ у поєднанні з Дев'ятьма спеціальними рекомендаціями по боротьбі з фінансуванням тероризму (8 спе-

ціальних рекомендацій, прийнятих у 2001 р. та доповнених у 2004 р. 9 – ою спеціальною рекомендацією) становлять собою набір мінімальних стандартів, застосування яких необхідне для успішної протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму. Рекомендації ФАТФ включають заходи, що передбачають: а) кримінальне переслідування відповідних дій, б) організацію превентивного контролю у фінансових установах та деяких інших структурах, в) створення підрозділів фінансової розвідки й г) міжнародне співробітництво компетентних органів.

Не маючи статусу міжнародного правового акту, рекомендації на практиці отримали загальне визнання як універсальні міжнародні стандарти ПВД/ФТ. Зокрема, Резолюція РБ ООН 1617 (2005), яка має обов'язковий характер для усіх держав – членів ООН, включає положення щодо виконання державами 40+9 рекомендацій ФАТФ.

Оцінюючи ефективність програм МВФ по боротьбі з відмиванням грошей та протидії фінансуванню тероризму виконавчі директори Фонду підкреслили в подальшому необхідність узгоджувати з ФАТФ методологію проведення оцінок та критеріїв виконання державами програм по боротьбі з відмиванням брудних коштів.

Паризький і Лондонський клуби кредиторів є провідними міжнародними фінансовими об'єднаннями. Паризький клуб кредиторів – це об'єднання країн – кредиторів, лідерів світової економіки, створене в 1956 р. для обговорення та регулювання проблем заборгованості суверенних держав [15]. Він працює за двома напрямками: видача кредитів країнам, що розвиваються; реструктуризація наявної заборгованості. Ініціатором створення Паризького клубу виступила Франція. Об'єднання було створено в 1956 році, коли Аргентина погодилася зустрітися зі своїми позичальниками в Парижі. Головна задача, яку вирішує Паризький клуб кредиторів в даний час – це реструктуризація заборгованості країн. За роки існування у рамках Паризького клубу було досягнуто близько 400 угод з різними країнами – боржниками.. Загальна сума врегульованого зовнішнього державного боргу різних країн склала близько 500 мільярдів доларів США.

Ця параорганізація сформувалася на основі нерегулярних нарад представників розвинених країн-кредиторів при виникненні проблем з погашенням заборгованості країнами-боржниками. Регулярний характер діяльності і постійне місце розташування Паризький клуб придбав з 1978 р. під час переговорів з проблеми заборгованості найменш розвинених країн, що відбувалися в Парижі під егідою ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі і розвитку).

Оскільки Паризький Клуб не має фіксованого членства, в переговорному процесі в рамках Клубу може брати участь будь-яка держава-кредитор, що є власником зобов'язань боргів, по яким може знадобитися перегляд умов погашення. Більшу частину позик і кредитів, країни, що розвиваються, а також країни Центральної і Східної Європи отримують від країн – членів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), тому останні майже завжди беруть участь у таких переговорах. Серед інших традиційних учасників переговорів у Паризькому Клубі слід назвати МВФ, Світовий банк, Конференцію ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) та країну-боржника, яка звернулася з проханням про перегляд заборгованості. Особливістю структурної організації Паризького клубу є те, що він являє собою збори представників незалежних держборжників. На цих зборах головує посадова особа державного казначейства Франції.

Традиційно методи і процедури діяльності клубу ніколи офіційно не оформлювалися у вигляді якої-небудь документації. Згідно з умовами, Паризький клуб кредиторів погоджується на переоформлення боргу країни-боржника лише в тому випадку, якщо в цій країні здійснюється програма, яка підтримується МВФ в рамках відповідного механізму верхніх кредитних трансів. Будь-яке рішення, яке приймається Паризьким клубом кредиторів щодо позики країни-кредитора, повинні ґрунтуватися на оцінці конкретної економічної та фінансової ситуації в даній країні.

У 1976 р. було утворене міжнародне неформальне об'єднання представників приватних найбільших комерційних банків і фінансових інститутів. Метою зазначеного об'єднання стало вирішення проблем, що виникають у зв'язку з неспроможністю країн регулярно погашати платежі по зовнішній заборгованості. Оскільки такі переговори проходять у Лондоні, то клуб і отримав назву «Лондонський клуб». В його рамках і за його правилами обговорюються і приймаються рішення про порядок реструктуризації, погашення і обслуговування зовнішніх державних боргів приватним комерційним банкам і фінансовим інститутам. Членство в клубі умовне. Він не має будь-якої організаційної структури і зазвичай збирається у складі банків, що мають найбільш великі вимоги до країни-боржника, чия справа вони розглядають. В рамках клубу за результатами переговорів приймаються рішення, які стосуються двосторонніх відносин з боржником. Борги Лондонському клубу – комерційна таємниця. Всі угоди – джентльменські, тобто усні. Органом, якій представляє Інтереси банків-кредиторів, є Банківський консультативний комітет (БКК) у складі тих банків, на які припадає максимальна частина боргу цієї країни. До складу Банківського консультативного ко-

мітету входять представники не більше 15 банків. Угода, досягнута між країною-боржником і Банківським консультативним комітетом, має отримати підтримку банків, на які припадає 90–95% непогашених зобов'язань боржника, і лише тоді угода може бути підписана. Умовою укладання угоди є прийняття країною-боржником програми МВФ щодо структурної перебудови економіки і проведення економічних реформ.

Комітет з питань глобальної фінансової системи Цей орган нещодавно створено на базі комітету з євровалют – постійно діючого з 1971 р. органу «Групи 10». У функції постійного комітету з євровалют входили вивчення та розробка рекомендацій щодо поліпшення банківського регулювання ринку євровалют. Його рекомендації, зокрема, стосувалися удосконалення статистики фінансових деривативів, урахування ризиків тощо. регулярного та комплексного моніторингу процесів, які відбуваються на фінансових ринках, сприяти формуванню стабільних та ефективно функціонуючих фінансових ринків і систем шляхом аналізу альтернативних підходів до вироблення відповідної політики. Безпосередньо питаннями валютно-фінансових відносин у Міжнародній торговельній палаті (International Chamber of Commerce) займаються дві спеціалізовані комісії – Комісія з фінансових послуг та страхування і Комісія з техніки банківських операцій. Комісія з фінансових послуг та страхування являє собою міжгалузеву інституцію, діяльність якої спрямована головним чином на усунення бар'єрів для операцій на міжнародному ринку фінансових послуг, у тому числі шляхом участі у виробленні ефективних систем нагляду та саморегулювання ринку (тобто регулювання відповідної діяльності самими учасниками ринку фінансових послуг без втручання з боку держави). На практиці Комісія формулює позицію Міжнародної торговельної палати з ключових питань розвитку сектора фінансових послуг та його регулювання і подає відповідні документи Міжнародному валютному фонду, Світовій організації торгівлі, Європейській комісії, Всесвітньому банку та Організації Об'єднаних Націй. До складу Комісії входять продавці та покупці фінансових і страхових послуг, фінансові та страхові посередники, що дає їй можливість впливати на політику міжнародної спільноти на відповідному ринку. Діяльність Комісії з техніки банківських операцій має на меті: розробку нових уніфікованих правил; оновлення уніфікованих правил для документарних акредитивів та інкасо; перегляд банківських процедур для запровадження технологій автоматизованої обробки даних тощо.

Свій внесок в розвиток міжнародної банківської системи також здійснює Міжнародна торгова палата. Розрахункові операції між банками регламен-

туються сводами правил та звичаїв, кодифікованих Міжнародною торговою палатою. Міжнародна торговельна палата розробила низку документів, які фактично визначають стандарти здійснення певних операцій. Це насамперед Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів; Уніфіковані правила з інкасування товарних документів та ін.

Сьогодні, вирішення кола питань, які постають в процесі міжнародного банківського співробітництва не тільки збільшує число акторів міжнародної банківської системи, а і поширює сферу їх діяльності, змінює їх структури, форми і методи діяльності. І це є постійний, об'єктивний процес, невід'ємна частина розвитку міжнародної системи в цілому.

Література:

1. Статьи соглашения о Международном валютном фонде. Сборник нормативных актов. – Т.1. – М.: Юристъ, 1996. – 478 с.
2. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org>
3. Міжнародна фінансова корпорація (МФК) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifc.org/>
4. Міжнародна асоціація розвитку (МАР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/ida/>
5. Багатостороннє агентство по гарантуванню інвестицій (БАГТ). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.miga.org/>
6. Міжнародний центр по врегулюванню інвестиційних спорів (МЦІВІС). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>
7. Лисовский В. И. Международное торговое и финансовое право». – М.: «Высшая школа», 1974. – 215 с.
8. Agreement Establishing the Inter – American Development Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jus.uio.no/>
9. The African Development Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.afdb.org
10. Agreement Establishing the Asian Development Bank (ADB Charter) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adb.org/>
11. Банк міжнародних розрахунків План Юнга і Гаагская конференція 1929–1930 гг. Документи и материалы. – М.:, Государственное социальное экономическое изд – во, 1931. –240 с.
12. Базельський комітет з банківського надзору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>
13. Офшорна група банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ogbs.net/базельская группа>

14. Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів» – ФАТФ. Заява ФАТФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.fatf-gafi.org

15. Парижський клуб кредиторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.clubdeparis.org/>

О. П. Радчук¹

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБІВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Певна частина зареєстрованих сімей не витримують випробування часом, розпадаються за обоюсторонньою ініціативою або за заявою одного із подружжя. Історично людство пройшло від взаємного розлучення до розірвання шлюбу, крім того, у встановлених випадках суди та інші компетентні органи можуть приймати рішення про скасування шлюбів.

Виділяють декілька рівнів подружніх взаємовідносин, де відбуваються конфлікти: психофізіологічний рівень, де проявляється дисгармонія в сексуальному житті; психологічний рівень, коли в сім'ї створюється нездоровий клімат, що проявляється в сварках, взаємних претензіях; соціально-рольовий рівень, коли встановлюються порушення у розподілі сімейно-побутового навантаження; соціально-культурний рівень, коли подружжя не розуміє один одного, не має взаємного інтересу до спілкування.

Причини, що призвели до конфліктів на тому чи іншому рівні, можуть бути різноманітними. Вони можуть виникнути уже безпосередньо у шлюбі, під час спільного життя та ведення господарства, або ті, що об'єктивно існували ще до створення сім'ї. Останні називають факторами ризику, тому що вони несуть у собі небезпеку шлюбу, їх пов'язують не тільки з особистістю людини, але і з її походженням, вихованням. Можна вказати основні фактори ризику: велика різниця в освіті та у віці подружжя; схильність до вживання алкоголю; легковажне ставлення до шлюбу; можливість скорого народження дитини; малий термін знайомства; різке неприйняття батьками іншого подружжя; шлюб без взаємної згоди та за примусом. Всі ці фактори дають про себе знати одразу після укладення шлюбу та часто приводять до розлучення.

Суспільство повинно виховувати молодих людей більш уважно ставитись до укладення шлюбу, створювати необхідну мотивацію для того, щоб уже

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.